

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

DERVIŠ SUŠIĆ, BOSANSKI DUH U KNIŽEVNOSTI

Muhamed Filipović

Mnogo sporije i teže nego li poezija, a što je i razumljivo kad se uzme u obzir da je osnovna ideja nacionalne interpretacije bosanske literature i njene historije, bila ideja tzv. "bosanske pripovijetke". Proces emancipacije tekao je u oblasti pripovjedačke književnosti. "Bosanska pripovijetka", koja je bila proglašena uzorom i cvijetom srpske literature, davala je ton bosanskog literaturi, naročito u periodu dominacije Grupe sarajevskih književnika. Ali, ukoliko je ovaj proces tekao sporo, izgleda da je utoliko bio temeljitiji. Dva su, po mome mišljenju, ključna događaja koja određuju daljnju sudbinu istinske, po duhu, bosanske pripovijetke i romana. Ta dva događaja su Derviš Sušić i Meša Selimović.

Svoju osobenu viziju Bosne kao naročitog svijeta sa svojim sopstvenim duhom i kulturom doživljavanja koja se iskazuju u mentalitetu i ljudskoj prirodi, Sušić je najavio već u svome prvom velikom djelu "Ja, Danilo". To djelo koje po svojoj cjelovitosti i bogatstvu nadilazi gotovo sve što je u našoj poslijeratnoj satiričnoj prozi napisano, ovdje nije interesantno prvenstveno po toj svojoj djelimično već utvrđenoj i afirmisanoj vrijednosti. Ono je sa našeg aspekta značajno po otkrivanju nasuprot romantičarskih i drugih provincijalističkih interpretacija kojima je Bosna bila izložena, jednog autohtonog i potpuno specifičnog i samosvjesnog života Bosne. Sušić majstorski otkriva crte tog svijeta od prve pa do posljednje strane svog djela, od onog izbjegavanja komšije Danilovog da pozdravi svoga komšiju, jer ko zna ko je i šta je komšija, a svaki je pozdrav u Bosni lozinka neka i znak neke pripadnosti iza neke zastave, te on bira najneutralniju moguću riječ ljudskoga susreta "pripeklo danas", pa do onog Advana iz kasabe, koji godinama ne izlazi iz svoje magaze "jer čudna je zemlja Bosna u njoj je najotrovnija hava na dunjaluku", te ne treba bez prijeke potrebe izlaziti na vidjelo. Taj prekrasni roman, koji je začudo bolje primljen svugdje gdje se pojavio nego u samoj Bosni, tj. nego što ga je primila bosanska literaturna kritika, međutim, samo je polazište, prva crta, proboj u sferi razotkrivanja bosanske istine. Najnovije Sušićevo djelo "Pobune", znači već oformljen i jasan pogled. Ovo djelo ima za bosansku literaturu veoma veliki značaj. Ono je prva literarna vizija naše autentične bosanske povijesti, posljednjih pet stotina godina. Njegova vrijednost sastoji se u tome što je ta povijest kao ljudski život, kao ljudski doživljaj i sudbina, lišen svega spoljašnjeg, svakog historizma, svake mitologije, svake nacionalne, religiozne, regionalne i druge naslage i interpretacije. On se tu otkriva neposredno u noći svoje ljudske kompletne istine i po toj istini postaje on isto tako neposredno univerzalan, ljudski život i sudbina uopće. Pilavije, Hatemići, poturčenici, kmetovi, begovi, heretici,

i pravovjerni, junaci i kukavice, trgovci i siromasi, respektabilni građani i komunisti bundžije, to su naši ljudi, to je svaki od nas dijelom, bez razlike u svojoj povijesnoj istini, kao vječni paćenici i borci, kao so u kruh ove zemlje, teški, robusni i ujedno osjetljivi i mehki, naivni i ujedno lukavi, bogati i siromašni, vječni strastvenici i uvijek kod svoje kuće u svojoj suroj i surovoj zemlji. Čudni ljudi podsmješljivi i ironični prema svakom živom, prema svakoj i najvećoj veličini, ali ipak najviše prema sebi samima, pjesnici bez mita i mitomanije, nježni realisti, puritanci a strastveni. Takvi ljudi, koji se nižu iz generacije u generaciju, a samo ih Bosna veže kao niz, čvršće od bilo kakvih mitskih, vjerskih, rođačkih ili drugih veza, su ljudi ove zemlje, njena najveća i najpotpunija istina. Po svemu ovome Sušićevo djelo je prvorazredni događaj bosanske literarne povijesti, i po mome mišljenju, djelo u kome ova povijest konačno dobiva svoju autentičnu umjetničku viziju i interpretaciju.

Bosanski duh u književnosti -- Šta je to?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.